

Zherlicy`na // Nove v ekonomichnij kiberneti`ci. – 2010. – # 3. – S. 16-26.

27. Problemy` i shlyaxy` rozvy`tku depresy`vnoho regionu (na pry`kladi oblastej Polis`kogo ekonomichnogo regionu): monografiya / M.I. Karlina. – Lucz`k: Vy`d-vo Voly`n. derzh. un-tu im. Lesi Ukrayinky`, 2006. – 332 s.

28. Zastavny`j F.D. Problemy` depresy`vnosti v Ukrayini (social`no-ekonomichnoyi, ekologichnoyi, demografichnoyi): monografiya / F.D. Zastavny`j. – L.: Vy`dav. entr LNU imeni Ivana Franka, 2006. – 348 s.

29. Ocenka y` analy`z neravnomernosty` razvy`ty`ya regy`onov Ukray`ny / T. Klebanova [y` dr.] // Aktual`nye problemy` ekonomy`ky`. – 2009. – # 8 (98). – S. 162-168.

30. Byudzhethna pidtry`mka ta podatkovye sty`mulyuvannya nacional`noyi ekonomiky` Ukrayiny`: monografiya / L. L. Tarangul, A. M. Vdovy`chenko, A. A. Galyuta, T. I. Yefy`menko, V. V. Zhovner. – Irpin`: Feniks, 2012. – 531 s.

31. Lyashenko V.Y`. Fy`nansovo-regulyatornye rezhy`my sty`muly`rovany`ya ekonomy`cheskogo razvy`ty`ya: vvvedeny`e v ekonomy`cheskuuyu rezhy`mology`yu: monografy`ya / V.Y`. Lyashenko. – Doneczk, 2012. – 370 s.

32. Zabroz`ka O.V. Finansove vy`rivnyuvannya yak faktor zabezpechennya lokal`noyi bezpeky` Ukrayiny` / O. V. Zabroz`ka // Naukovy`j visny`k L`vivs`kogo derzhavnogo universy`tetu vnutrishnix sprav. – 2009. – #2. – S. 1-9.

Рецензент: Вахович І.М., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів Луцького національного технічного університету.

17.09.2014

УДК 336.13 (477)

Хомутенко Віра, Хомутенко Алла

**ПЕРЕДУМОВИ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО АУДИТУ НА ЕТАПІ ПЛАНУВАННЯ БЮДЖЕТНИХ
ПРОГРАМ**

У статті проаналізовано стан виконання бюджетних програм за кількістю виконаних та обсягом профінансованих, який демонструє невідповідність фактичних і планових показників. Однією з основних

передумов такого відхилення є те, що бюджетні програми досить часто запроваджуються без реальних розрахунків і ґрунтовних вимірів, без визначення чітких результатів їх реалізації, а найголовніше, однозначних, обґрунтованих обсягів і джерел фінансування. Це свідчить про низьку якість та ефективність бюджетного планування в Україні. Проведене прогнозування коефіцієнта виконання бюджетних програм, який, за нашими розрахунками, у 2014 році зросте за умови, що кількість бюджетних програм буде зменшуватися, а обсяг фінансування матиме тенденцію до зростання. За результатами проведеного дослідження обґрунтовано необхідність проведення державного аудиту на етапі планування бюджетних програм, який дасть змогу попередити нецільове та неефективне використання бюджетних коштів.

Ключові слова: фінансовий контроль, державний аудит, планування, бюджетна програма, прогнозування.

Хомутенко Вера, Хомутенко Алла

ПРЕДПОСЫЛКИ И НЕОБХОДИМОСТЬ ПРОВЕДЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА НА ЭТАПЕ ПЛАНИРОВАНИЯ БЮДЖЕТНЫХ ПРОГРАММ

В статье проанализировано состояние выполнения бюджетных программ по количеству выполненных и объему профинансированных, которое демонстрирует несоответствие фактических и плановых показателей. Одной из основных предпосылок такого отклонения является то, что бюджетные программы достаточно часто внедряются без реальных расчетов и основательных измерений, без определения четких результатов их реализации, а самое главное, однозначных, обоснованных объемов и источников финансирования. Это свидетельствует о низком качестве и эффективности бюджетного планирования в Украине. Осуществлено прогнозирование коэффициента выполнения бюджетных программ, который, по нашим расчетам, в 2014 году вырастет при условии, что количество бюджетных программ будет уменьшаться, а объем финансирования будет иметь тенденцию к росту. По результатам проведенного исследования обоснована необходимость проведения государственного аудита на этапе планирования бюджетных программ, который позволит предупредить нецелевое и неэффективное использование бюджетных средств.

Ключевые слова: финансовый контроль, государственный аудит, планирование, бюджетная программа, прогнозирование.

Khomutenko Vera, Khomutenko Alla

BACKGROUND AND NECESSITY OF STATE AUDIT ON STAGE PLANNING BUDGETARY PROGRAMMES

The article analyzes execution of the budgetary programs by the number of completed and by volume previously funded, which shows a mismatch of actual and planned data. One of the main prerequisites such deviation is that the budgetary programs is quite often are implemented without real thorough calculations and measurements, without defining clear results of their implementation, and most importantly, without unambiguous, substantiated volume and sources of funding. This testifies to the low quality and efficiency of budget planning in Ukraine. Was conducted forecasting of implementation rate of execution of the budget programs, which, according to our estimates, in 2014 will be grow, provided that the amount of budget programs will decrease and the amount of funding will tend to increase. By results of research is substantiated the necessity of public audit on the planning stage of the budget programs that will prevent untargeted and inefficient use of budget funds.

Keywords: financial control, state audit, planning, budgetary programs, forecasting.

Постановка проблеми. Ефективність управління суспільними матеріальними та фінансовими ресурсами у значній мірі визначається наявною системою державного фінансового контролю, необхідність удосконалення якої підтверджується негативними факторами розвитку вітчизняної економіки (нецільове використання бюджетних коштів, криза бюджетної та фінансової систем, відтік капіталу за кордон та ін.). Професійно побудована система державного фінансового контролю забезпечить захист фінансових інтересів суспільства та посилить його довіру до органів державної влади, що впливатиме на добробут громадян та стабільність державної влади.

Перетворення в бюджетній сфері, реформування бюджетного процесу вимагають підвищення якості здійснення державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, заснованого на застосуванні дієвого інструментарію, досягнень вітчизняної та зарубіжної економічної науки та практичного досвіду.

У зв'язку з цим зростає актуальність застосування таких форм державного фінансового контролю як державний аудит у сфері фінансів, який дозволяє оцінити ступінь досягнення запланованих соціально-економічних результатів, що вимагають значних фінансових ресурсів. Виділені бюджетні кошти направляються не лише установам суспільного сектора, а й некомерційним організаціям, спеціалізованим підприємствам, які або опосередковано приймають участь у реалізації соціально-економічних програм держави, або виступають підрядниками установ, на які такі завдання покладені. Це зумовлює необхідність проведення державного аудиту на етапі планування бюджетних програм, що дозволить попередити нецільове та неефективне використання бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державний фінансовий контроль та аудит досліджували такі відомі зарубіжні вчені, як: Р. Адамс, Т. Англерід, Дж. Бейлі, І. А. Белобжецький, В. В. Бурцев, Е. А. Вознесенський, М. Грімвуд, П. Джексон. Д. Діамонд, Б. Палмер, С. Томкінс. Однак, їхні напрацювання можна розглядати лише як класичні праці, які не адаптовані до українських реалій.

Значний науковий внесок у розвиток державного аудиту в Україні зробили такі науковці, зокрема як: І.В. Басанцов, Н.С. Барабаш, О.І. Барановський, Н.І. Дорош, Дрозд, Є.В. Калюга, Л.А. Костирко, В.Г. Мельничук, Є.В. Мних, П.С. Петренко, Н.І. Рубан, В.К. Симоненко, І.Б. Стефанюк та ін. Державний аудит виконання бюджетних програм в Україні є предметом дослідження Ф. Ф. Бутинця, С. О. Левицької, Ж.А. Олексіч, В. Геєць, Ю.Б. Слободяник, Т.В. Федченко. Віддаючи належне науковому доробку вказаних учених, необхідно зазначити, що теоретичні та методичні положення державного аудиту бюджетних програм потребують подальших досліджень з метою підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

Метою статті є дослідження процесу планування бюджетних програм з метою обґрунтування перспектив та необхідності проведення державного аудиту, що дозволить попередити нецільовий та неефективний розподіл та використання бюджетних коштів їх отримувачами.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Логіка стратегії запобігання нецільового використання

бюджетних коштів повинна в першу чергу визначатися виходячи з виділення в загальній сукупності детермінантів нецільового та неефективного використання бюджетних коштів, саме тих причин, вплив на які може дати найбільший профілактичний ефект, або докорінно змінити всю систему взаємопов'язаних причин і наслідків. Вирішення цього завдання повинно відбуватися на етапі контролю за формуванням бюджетних коштів, а також на етапі вироблення рішень щодо розподілу бюджетних коштів.

Переважна більшість сучасних держав відмовилась від політики ручного та кон'юнктурного управління бюджетом, сформувавши ефективну систему вироблення пріоритетів використання бюджетних коштів, в основі якої лежать високопрофесійне середньострокове бюджетне прогнозування та жорстке середньострокове бюджетне планування [1]. Система планування та прогнозування ґрунтується на взаємоузгодженні матеріальних, фінансових і трудових ресурсів у економічному обороті держави з метою досягнення найбільшої ефективності в умовах їх обмеженості. Отже, така система дозволяє забезпечити оптимальний перерозподіл фінансових ресурсів в економіці держави та високий рівень ефективного виконання бюджетних програм для реалізації завдань соціально-економічного розвитку держави [1].

З метою регламентування процесу бюджетного планування та середньострокового прогнозування в Україні прийняті: Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р. № 1602-III [2] та Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» [3]. Так, Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» визначено правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку України, окремих галузей економіки та окремих адміністративно-територіальних одиниць як складової частини загальної системи державного регулювання економічного і соціального розвитку держави. Законом встановлюється загальний порядок розроблення, затвердження та виконання прогнозних і

програмних документів економічного і соціального розвитку, а також права та відповідальність учасників державного прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України [2]. Нормативно-правовим актом передбачено, що загальні можливості фінансування за бюджетними програмами встановлюються при плануванні та складанні проекту бюджету на наступний рік.

Зауважимо, що планування за програмно-цільовим методом, який впроваджується у вітчизняну практику, передбачає визначення показників «від зворотнього»: спочатку обґрунтовується певний результат (ціль), який має бути досягнутий, а згодом визначаються ресурси, необхідні для досягнення вказаного результату. При цьому джерела (бюджет, кошти приватних інвесторів тощо) і обсяг фінансових ресурсів мають бути чітко обґрунтовані [4]. Однак, якість бюджетного планування в Україні залишається на достатньо низькому рівні, про що свідчить співвідношення фактичних показників виконання бюджетних програм у порівнянні з плановими (рис.1).

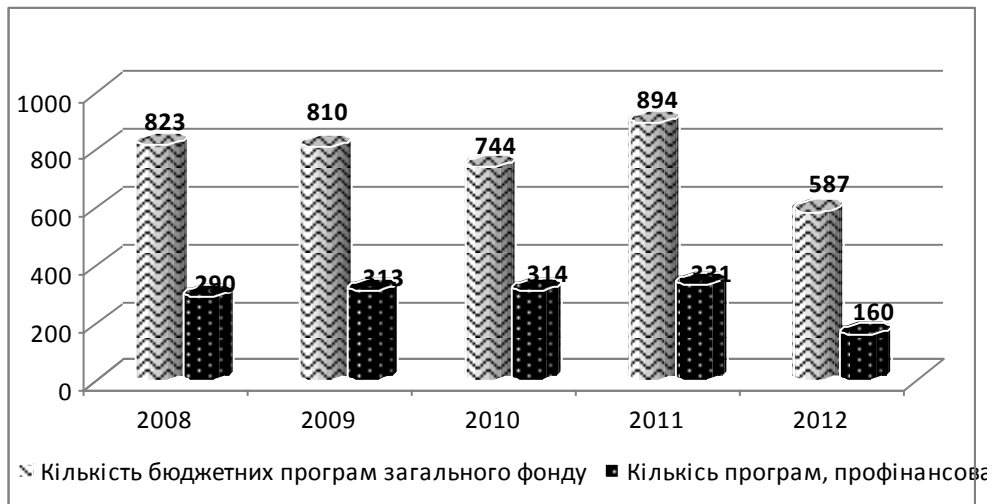

Рис. 1. Динаміка кількості бюджетних програм загального фонду Державного бюджету України за 2008-2012 рр., одиниць [5]

Проведений аналіз засвідчив відсутність у розпорядженні держави фінансових ресурсів, достатніх для покриття потреб у бюджетних коштах. Однією з основних передумов такого відхилення являється те, що бюджетні програми досить часто запроваджуються без реальних розрахунків і ґрунтовних вимірів для досягнення поставленої мети, без визначення чітких результатів їх реалізації, а найголовніше, однозначних, обґрунтованих обсягів і джерел

фінансування. Крім того, бюджетні програми досить часто залишаються не реалізованими [6]. Це підтверджується даними щодо реально профінансованих бюджетних програм у їх повному обсязі протягом 2008-2012 рр. (рис. 2).

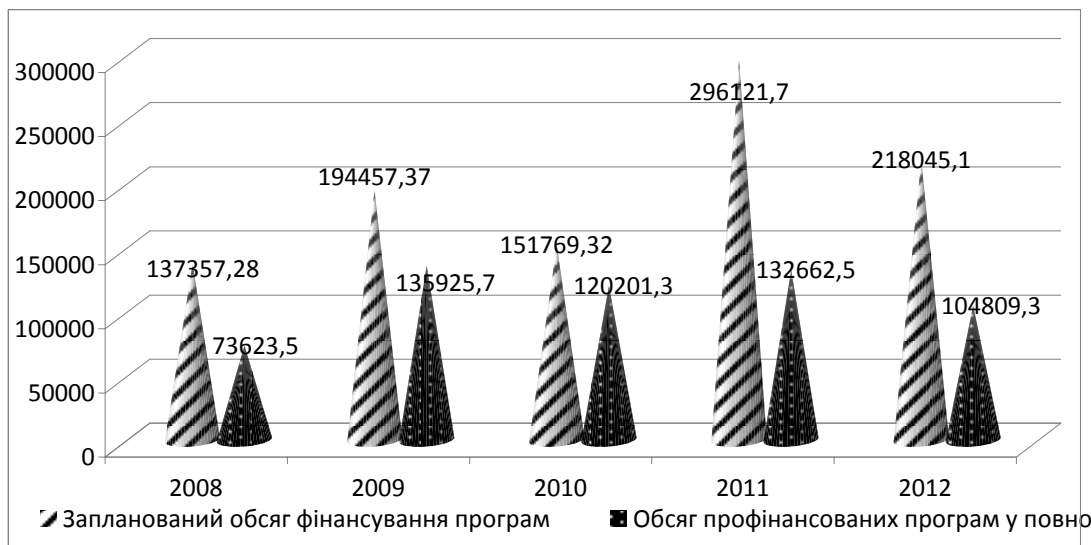

Рис.2. Динаміка профінансованих бюджетних програм загального фонду Державного бюджету України протягом 2008-2012 рр., млн. грн. [5]

Дані рисунку 2 свідчать, що у 2012 році головні розпорядники бюджетних коштів у плановому обсязі здійснили видатки за 160 програмами в сумі 104 млрд. 809,3 млн. грн., або на 48,1% від запланованого обсягу бюджетних коштів. Крім того, слід відзначити, що протягом періоду, що підлягав аналізу, у повному обсязі фінансувалось не більше 80% запланованого обсягу фінансування бюджетних програм. При цьому, не в повному обсязі протягом 2008-2012 рр. було профінансовано близько 500 бюджетних програм в рік (рис. 3). Так, близько 60% бюджетних програм фінансується у перші роки їх реалізації, а в подальшому фінансування призупиняється, що відповідно впливає на досягнення запланованих цілей. Така ситуація склалася через те, що існуюча методологія формування бюджетних програм не передбачає необхідності чіткого розмежування в часі та просторі фінансування за рахунок різних джерел [6]. Отже, діюча система бюджетного планування є неефективною, оскільки не відображає реальні можливості бюджету для фінансування пріоритетних напрямків економіки.

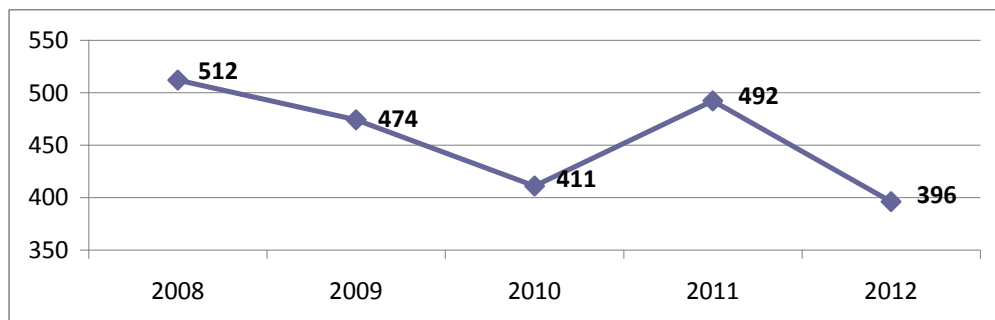

Рис. 3. Кількість недовиконаних бюджетних програм протягом 2008-2012 рр., одиниць [5]

Таким чином, недофінансування бюджетних програм та виявлені порушення бюджетного законодавства в частині нецільового використання коштів державного бюджету, передбачених на виконання державних програм (у 2012 р. за даними Рахункової палати склали близько 3%) [5] підтверджує необхідність проведення державного аудиту на етапі планування бюджетних програм, який дасть змогу попередити нецільове та неефективне використання бюджетних коштів. Вважаємо, що під час державного аудиту варто встановлювати доцільність та ефективність витрачання бюджетних коштів, що визначається шляхом застосування показників результативності, які можуть розраховуватися окремо за кожним завданням, а також загалом за програмою, що залежить від складності та неоднорідності напрямів діяльності виконавця програми [7]. При плануванні результатів виконання бюджетних програм використовується модель, яка враховує економічний, соціальний та управлінський ефект. Умови створення даної моделі можемо зобразити у вигляді рисунку 4.

Відмітимо, що рішення про включення бюджетної програми до проекту бюджету на наступний рік і врахування її у середньострокових показниках ухвалюють, виходячи з: 1) відповідності програми стратегічним документам уряду і Бюджетній резолюції; 2) дотримання головним розпорядником граничного обсягу видатків, доведеного Міністерством фінансів; 3) чіткої структури програми та аналізу виконання її запланованих показників; 4) результатів роботи головного розпорядника в минулих роках; 5) реалістичності розрахунків щодо очікуваних результатів від реалізації програми; 6) обґрунтованого прогнозу видатків на подальшу реалізацію в

наступних роках або для нової програми [7, с.235].

Отже, прогнозування є обов'язковою невід'ємною складовою частиною процесу планування, головне призначення якого полягає у з'ясуванні на основі проведеного аналізу тенденцій та закономірностей формування та використання при реалізації бюджетних програм ресурсів бюджету, виявленні чинники, які необхідно враховувати у розрахунках програмних показників, визначенні їх взаємозв'язки, а також можливих способів впливу на ці показники [9, с. 76].

Рис. 4. Умови створення моделі планування результатів бюджетних програм (складено автором за даними [8])

Прогнозування показників бюджетних програм здійснюється у такій послідовності:

- 1) визначення цілей та відповідно завдань для досягнення поставлених цілей;
- 2) збір, опрацювання та аналіз інформації;
- 3) вибір моделі прогнозування;
- 4) розробка рекомендацій для оптимізації рішень, що

приймаються за даними прогнозних розрахунків [10].

Прогнозування бюджетних ресурсів може ґрунтуватися лише на узагальнювальних високоаггерованих макропоказниках економічного і соціального розвитку. Отже, визначальним щодо цього є характер економічного взаємозв'язку і кількісних залежностей між процесами формування й використання бюджетних ресурсів та обсягом валового внутрішнього продукту. Кількісне погоджування процесу формування ресурсів бюджету з напрямками їх використання відносно до валового внутрішнього продукту є важливою умовою узгодження бюджетного і матеріального аспектів планування [11, с.241].

За умов нестабільності економічного розвитку в Україні важливе значення для прогнозування бюджетних показників програм матиме врахування показників інфляції, обмінного курсу національної валюти, державного боргу та їхні зміни у прогнозованому періоді. Точність прогнозних розрахунків бюджетних програм залежить здебільшого від таких факторів: значень бюджетних показників у базисному періоді, величини і динаміки заданих параметрів розвитку економіки у прогнозованому періоді, структури і внутрішньої характеристики моделі для розрахунку показника [12].

Проведемо прогнозування рівня результативності виконання бюджетних програм. Так, коефіцієнт виконання бюджетних програм являє собою змінну (конвертор), яка залежить від двох факторів: суми затвердженого фінансування бюджетних програм у зведеному бюджеті та суми профінансованих бюджетних програм. В пакеті Ithink даний коефіцієнт розраховується за формулою:

$$K_{\text{вик.б.п.}} = O_{\text{п}} / O_{\text{з}}, \quad (1)$$

де $K_{\text{вик.б.п.}}$ – коефіцієнт виконання бюджетних програм;

$O_{\text{п}}$ – обсяг профінансованих бюджетних програм у повному обсязі;

$O_{\text{з}}$ – запланований обсяг фінансування бюджетних програм

$$O_{\text{п}} = \text{Кількість бюджетних програм} * \text{Середній обсяг фінансування} \quad (2)$$

Отже, існує пряма залежність між коефіцієнтом виконання бюджетних програм та кількістю бюджетних програм (рис. 5).

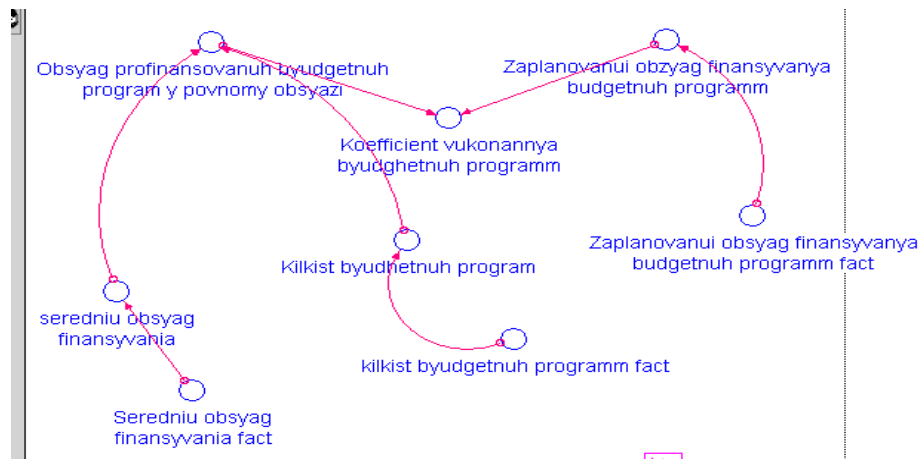

Рис 5. Математична модель залежності коефіцієнта виконання бюджетних програм від кількості бюджетних програм

Виявлені фактори впливу на рівень виконання бюджетних програм дають можливість розрахувати та спрогнозувати коефіцієнт такого виконання (табл. 1).

Таблиця 1

Фактичні та прогнозні дані коефіцієнта виконання бюджетних програм

Рік	Кількість бюджетних програм	Середній обсяг фінансування бюджетних програм	Запланований обсяг фінансування бюджетних програм	Коефіцієнт виконання бюджетних програм
2008	823	167,00	137357,28	0,535999907
2009	810	240,07	194457,37	0,698999884
2010	744	203,99	151769,32	0,792000095
2011	894	331,23	296121,7	0,447999927
2012	587	371,46	218045,1	0,480677163
2013	542	396,02	200000,00	0,520369879
2014	420	400,00	246000,00	0,650568978

Дані таблиці свідчать про тенденцію до збільшення коефіцієнта виконання бюджетних програм. Якщо в 2012 році значення даного коефіцієнта становило 0,48, то в 2014 році відповідний показник може набути значення 0,65 за умови, що протягом 2013–2014 років кількість бюджетних програм буде зменшуватися, а обсяг фінансування матиме тенденцію до зростання.

Отже, прогнозування є способом встановлення результатів виконання бюджетних програм, практичне застосування якого дозволить попередити неефективне використання бюджетних коштів. Проведення заходів по прогнозуванню повинно стати одним із пріоритетних завдань державного аудиту, що здійснюється Державною фінансовою інспекцією України та Рахунковою палатою, який на сьогодні проводиться лише за результатами фактичного виконання бюджетних програм.

Саме тому, пропонуємо наділити зазначені органи державного фінансового контролю повноваженнями по проведенню державного аудиту на етапі планування бюджетних програм, метою якого повинно бути попередження нецільового та неефективного використання бюджетних коштів. Це, у свою чергу, дасть можливість оцінити не лише економічний результат від використання бюджетних коштів, а й соціально важливий результат, який може бути виражений у підвищенні рівня інвестиційної привабливості певних галузей економіки, зниження рівня безробіття, підвищення рівня життя населення та інше.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З метою забезпечення динамічного соціально-економічного розвитку України необхідним є ефективне використання суспільних фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні держави. Проведене дослідження фактичного стану використання бюджетних коштів, які розподіляються та використовуються під час виконання бюджетних програм дозволило дійти до висновку, що бюджетне планування в Україні є недостатньо якісним та ефективним. Підтвердженням цього є фактичний та спрогнозований коефіцієнт виконання бюджетних програм, який знаходиться на рівні не більше 80%. Таким чином, впровадження державного аудиту на етапі планування бюджетних програм є на сьогодні надзвичайно важливим заходом у попередженні неефективного та нецільового використання суспільних фінансових ресурсів, організаційно-інституційне забезпечення якого потребує подальших наукових досліджень.

Література

1. Щодо оптимізації процесів бюджетного прогнозування та планування в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1089/>

2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>

3. Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 621. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/621-2003-%D0%BF>

4. Питання оптимізації кількості бюджетних програм: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6.04.2011 р. № 292-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/292-2011-%D1%80>

5. Звіти Рахункової палати [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16742074/Zvit_2012.pdf

6. Зла О. Програмно-цільовий метод в бюджетному процесі та особливості його застосування в Україні / О. Зла, А.Сидоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/zla-o-sidorenko-a-programnotsiloviy-metod-v-byudzhetnomu-protsesi-taosoblivosti-yogo-zastosuvannya-v-ukrayini/>

7. Бюджетна система: підруч. / В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури. – 2012. – 871 с.

8. Федченко Т.В. Оцінка якості системи державного аудиту ефективності виконання бюджетних програм / Т.В. Федченко [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/77375.doc.htm.

9. Клець Л.Є. Бюджетний менеджмент : навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.

10. Юрій С.І. Казначейська система : підруч. / С.І. Юрій, В.І. Стоян, М.Й. Мац. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 591 с.

11. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: підруч. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.

12. Кондур О.С. Економіко-математичне прогнозування доходів місцевих бюджетів / О.С. Кондур, О.П. Цюпа, В.В. Хинальська [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/20121/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80,%20%D0%A6%D1%8E%D0%BF%D0%B0,%20%D0%A5%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>

D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA/20121/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B4%D1%83%D1%80,%20%D0%A6%D1%8E%D0%BF%D0%B0,%20%D0%A5%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf

1. Byudzhetna sy`stema: pidruch. / V.M. Fedosova, S.I. Yuriya. – K.: Centr uchbovoyi literatury`. – 2012. – 871 s.

2. Yuriy S.I. Kaznachejs`ka sy`stema : pidruch. / S.I. Yuriy, V.I. Stoyan, M.J. Macz. – Ternopil`: Kart-blansh, 2002. – 591 s.

3. Vasy`ly`k O.D., Pavlyuk K.V. Byudzhetna sy`stema Ukrayiny`: pidruch. – K. : Centr navchal`noyi literatury`, 2004. – 544 s.

***Рецензент:** Баранова В.Г., д.е.н., доцент, завідувач кафедри фінансів Одеського національного економічного університету*

10.06.2014